

تفاوت‌های اقتصادی

یک تبعه امارات متحده عربی بیش از ۴۰۰ برابر درآمد متوسط یک تبعه چاد است. تولید ناخالص ملی سرانه برای گروه کشورهای عربی ۲۳۵۳ دلار آمریکا، گروه کشورهای آسیایی ۷۰۷ دلار و گروه کشورهای آفریقایی ۳۸۲ دلار میباشد.

با این وجود حتی در هر گروه نیز تولید ناخالص ملی سرانه بطرز شگفت‌انگیزی از ۱۴۰ تا ۲۰۰۰ دلار آمریکا در گروه کشورهای آسیایی، از ۲۵۵ تا ۳۳۰۰۰ دلار در کشورهای عربی و از ۷۹ تا ۳۸۷۵ دلار در کشورهای آفریقایی - متغیر است.

در حقیقت ۵ کشور هستند که تولید ناخالص ملی سرانه آنها ۱۰ برابر بیشتر از میانگین تولید ناخالص ملی سرانه جهان اسلام میباشد که عبارتند از: برونئی در گروه کشورهای آسیایی و عربستان سعودی، کویت، امارات متحده عربی و قطر در گروه کشورهای عربی، تنها یک کشور است (چاد) که یک دهم میانگین تولید ناخالص ملی را دارا میباشد.

لازم به تذکر است که کل تولید ناخالص ملی ۴ کشور عضو (عربستان سعودی، اندونزی، ایران و ترکیه) بالغ بر بیش از ۵۰ درصد کل تولید ناخالص ملی کشورهای عضو میباشد و در مورد تولید ناخالص داخلی نیز وضعیت بهمین منوال است.

جدول شماره ۳ تقسیم نیروی کار را در کشورهای مسلمان در سال ۱۹۸۱ نشان میدهد. یکی از خصوصیات ویژه مشترک بین کلیه کشورهای اسلامی، درصد پائین جمعیت فعال نسبت به کل جمعیت هر کشور میباشد. این درصدها از میزان حداقل ۱۷ درصد در عراق و تا حداکثر ۵۸ درصد در گامبیا متغیر میباشند. تنها یک سوم کل جمعیت در گروه کشورهای آسیایی از لحاظ اقتصادی فعال هستند، در صورتیکه این میزان در کشورهای عربی فقط یک چهارم میباشد لیکن در کشورهای

با ملاحظه تولید ناخالص ملی *GNP* و تولید ناخالص داخلی *GDP* کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی آشکار میگردد که در این ارقام کمتر اختلافی مشاهده میشود. جدول شماره ۲ نشانگر این ارقام به دلار آمریکا برای سال ۱۹۸۲ میباشد.

در سرتاسر جهان اسلام، کل تولید ناخالص ملی بالغ بر ۷۶۸ میلیارد دلار میشود، تولید ناخالص داخلی ۷۴۶ میلیارد دلار میباشد. این ارقام مساوی با حدود ۸۰ درصد مقادیر تولید ناخالص ملی یا داخلی برای کشوری مانند فرانسه است. با نظر به ارقام درآمد سرانه برای سراسر جهان اسلام درمی‌یابیم که تولید ناخالص ملی سرانه و تولید ناخالص داخلی سرانه هر دو کمی بالاتر از ۱۰۰۰ دلار میباشد. این مسئله جهان اسلام را در مجموع در طبقه کشورهای در حال توسعه و البته نه لزوماً توسعه نیافته قرار میدهد.

هنگامیکه جهان اسلام را بعنوان سه گروه منطقه‌ای (آسیایی، عربی، آفریقایی) در نظر می‌آوریم، مشاهده میشود که گروه کشورهای عربی ۵۶ درصد کل تولید ناخالص ملی جهان اسلام را تولید میکنند در صورتیکه کشورهای آسیایی ۴۱ درصد و ۱۴ کشور آفریقایی عضو تنها ۳ درصد کل تولید ناخالص ملی (کمتر از تولید ناخالص ملی مازنی بتهایی) را تولید می‌نمایند. مشابهاً از نظر تولید ناخالص داخلی این درصدها به ترتیب ۵۶ درصد، ۴۰ درصد و ۴ درصد میباشد.

بهرحال زمانیکه ارقام درآمد سرانه مورد ملاحظه قرار گیرند، وضعیت بسیار متفاوت است. درآمد سرانه مقدار ناچیز ۸۰ دلار برای کشوری مانند چاد و حدود ۳۰۰۰۰ دلار برای کشوری مانند امارات متحده عربی میباشد. بعبارت دیگر، درآمد متوسط

جدول شماره ۲ (۱)

تولید ناخالص ملی و تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری بازار در سال ۱۹۸۲ به میلیون دلار و درآمد سرانه (کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی)

نام کشور	تولید ناخالص ملی	تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص ملی (دلار)	تولید ناخالص داخلی (دلار)
اندونزی	۸۸۵۰۸	۵۷۸	۹۰۱۶۰	۵۸۹
بنگلادش	۱۳۰۰۶	۱۴۰	۱۰۹۴۰	۱۱۸
پاکستان	۳۳۰۹۸	۳۸۰	۲۴۶۶۰	۲۸۳
ترکیه	۶۳۷۰۵	۱۳۷۶	۴۹۹۸۰	۱۰۷۹
ایران	۸۷۱۹۰	۲۱۶۷	۹۱۵۲۰	۲۲۷۴
افغانستان	۲۶۳۵	۱۵۷	۳۲۳۰	۱۹۲
مالزی	۲۶۹۷۰	۱۸۲۶	۲۵۸۷۰	۱۷۵۲
برونی	۴۰۰۰	۲۰۰۰۰	۲۵۸۷۰	۱۷۵۲
مالدیو	۳۰	۱۸۸	۱۹	۱۱۹
مجموع کشورهای آسیایی	۳۱۹۱۴۲	۷۰۷	۳۰۱۲۴۳	۶۶۸

جدول شماره ۲ (۲)

نام کشور	تولید ناخالص ملی	تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص ملی (دلار)	تولید ناخالص داخلی (دلار)
اوگاندا	۳۱۰۵	۲۲۱	۸۳۶۰	۶۱۴
کامرون	۸۲۲۷	۹۳۳	۷۳۷۰	۸۳۱
مالی	۱۲۷۸	۱۷۴	۱۰۳۰	۱۴۰
بورکینافاسو	۱۳۶۵	۲۱۴	۱۰۰۰	۱۵۷
سنگال	۲۹۴۰	۴۹۲	۲۵۱۰	۴۲۰
نیجر	۱۸۲۹	۳۲۴	۱۵۶۰	۲۷۶
گینه	۱۷۶۷	۳۳۴	۱۷۵۰	۳۳۱
چاد	۳۶۸	۷۹	۴۰۰	۸۶
سیرالئون	۱۲۴۸	۳۴۰	۱۱۳۰	۳۰۸
بنین	۱۱۴۷	۳۱۷	۸۳۰	۲۲۹
گامبیا	۱۳۰	۲۰۳	۱۹۸	۳۰۹
گینه بیسائو	۱۴۰	۲۳۷	۱۱۰	۱۶۸
گابن	۲۱۷۰	۳۸۷۵	۳۵۲۱	۶۲۸۸
کومرو	۸۰	۲۱۱	۷۰	۱۸۴
مجموع	۲۵۸۴۴	۳۸۲	۳۰۱۰۹	۴۴۵

کشورهای آفریقایی

جدول شماره ۲ (۳)

نام کشور	تولید ناخالص ملی	تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص ملی (دلار)	تولید ناخالص داخلی (دلار)
مصر	۳۰۵۶۷	۶۹۵	۲۶۴۰۰	۶۰۰
مراکش	۱۷۶۶۱	۸۱۵	۱۴۷۰۰	۶۷۸
الجزایر	۴۶۷۶۵	۲۳۰۵	۴۸۱۳۰	۲۰۶۲
سودان	۸۸۸۸	۴۵۷	۹۲۹۰	۴۷۸
عراق	۳۹۵۶۲	۲۸۲۶	۳۵۸۱۰	۲۵۵۸
حجاز	۱۶۰۰۰۰	۱۶۵۲۹	۱۵۳۵۹۰	۱۵۸۶۷
سوریه	۱۵۹۶۰	۱۶۵۲	۱۵۴۲۰	۱۵۹۶
تونس	۹۳۱۳	۱۳۹۶	۷۰۹۰	۱۰۶۳
یمن شمالی	۳۷۵۰	۶۱۷	۳۲۱۰	۵۲۸
سومالی	۱۳۰۵	۲۵۵	۱۲۳۰	۲۴۰
اردن	۵۲۲۹	۱۵۰۱	۳۵۰۰	۱۰۰۳
لیبی	۲۷۲۳۲	۸۴۵۷	۲۸۳۶۰	۸۸۰۷
لبنان	۳۲۹۰	۱۲۹۵	۳۴۳۸	۱۳۵۴
يمن جنوبی	۹۴۰	۴۵۰	۶۳۰	۳۰۱
موریتانی	۷۵۲	۴۳۵	۶۴۰	۳۷۰
کویت	۳۱۷۹۲	۲۰۳۷۹	۲۰۰۶۰	۱۲۸۵۹
عمان	۶۶۹۹	۷۰۵۲	۷۱۱۰	۷۴۸۴
امارات متحده	۲۶۱۴۷	۳۳۰۹۷	۲۹۸۷۰	۳۷۸۱۰
عربی				
جیبوتی	۱۴۰	۴۲۴	۳۵۷	۱۰۸۲
بحرین	۲۰۸۰	۶۳۰۳	۳۴۰۰	۱۰۳۰۳
قطر	۳۳۱۰	۱۲۷۳۱	۸۷۴۶	۳۳۶۳۸
مجموع کشورهای عربی	۴۴۱۳۹۲	۲۵۳۵	۴۱۴۶۸۱	۲۳۸۱
مجموع کل کشورهای عضو سازمان	۷۸۶۳۷۸	۱۱۳۵	۷۴۶۰۳۳	۱۰۷۷

آفریقایی تا حد ۴۳٪ نیز میرسد، میانگین برای جهان اسلام حدود ۳۲ درصد میباشد.

در حال توسعه بودن جهان اسلام با درصد بالایی جمعیت فعال اقتصادی شاغل در بخش کشاورزی بطور وضوح آشکار میگردد. در حقیقت این درصد در بین گروه کشورهای

آمار آخرین سال موجود

آفریقایی میانگین حدود ۸۰ درصد، گروه کشورهای آسیایی ۶۲ درصد و در بین گروه کشورهای عربی تنها ۵۰ درصد دارا می باشد. با این وجود همچنانکه اشاره شد، این درصد بالا قادر به تولید غذای کافی برای کشورهای مسلمان نیستند که نشانگر این واقعیت است که بخشهای کشاورزی از تکنولوژیهای مدرن استفاده نمی نمایند.

مشابهاً درصد نیروی کار فعال در بخشهای صنعت و تجارت نیز بسیار ناچیز می باشد. میانگین آنها در کل جهان اسلام کمتر از ۲۰ درصد است در ضمن اینکه گروه کشورهای عربی بمقدار جزئی و گروه کشورهای آسیایی کاملاً بالاتر از این میانگین قرار دارند. در صورتیکه این درصد در گروه کشورهای آفریقایی تنها ۱۰ درصد می باشد.

ارقام مشابه برای بخش خدمات که شامل کارکنان دولتی و اداری میشود تقریباً برای تمامی کشورهای عضو کشورهای تحت گروههای سه گانه یکسان می باشد.

درصدهای بخش صنعت آشکارا در برخی کشورها بالاتر و در برخی دیگر بسیار پائینتر می باشند. با وجود این در هر دو صورت درصدهای پائینی هستند. در نتیجه، هیچکدام از کشورهای مسلمان نمیتوانند بعنوان یک، کشور کاملاً صنعتی تلقی گردند.

یک عامل اساسی برای تخمین قابلیت های علمی و فرهنگی یک کشور درصد افراد باسواد در آن کشور است. این درصد در اغلب کشورهای مسلمان بسیار ناچیز و حتی در برخی کشورها تا ۵ درصد می باشد. در حالیکه در هیچ موردی از ۸۰ درصد فراتر نرفته است. در اینجا نیز در بین سه منطقه، آفریقا پائینترین نرخ باسوادی را به میزان ۲۴/۵٪ داراست، در صورتیکه نرخهای باسوادی در گروه کشورهای آسیایی و عربی تقریباً یکسان می باشند، یعنی ۴۲/۷ درصد برای گروه کشورهای عربی و ۴۴/۷ درصد برای گروه کشورهای آسیایی.

یک مقیاس خوب برای سنجش رفاه یک کشور حجم

تجارت آن است. جدول شماره ۴ حجم تجارت خارجی کشورهای مسلمان را به دلار آمریکا در سال ۱۹۸۲ ارائه میدهد که نمایانگر اینست که حجم کل واردات جهان اسلام در طی آن سال متجاوز از ۲۱۱ میلیارد دلار و صادرات بالغ بر ۲۳۸ میلیارد دلار بوده است بدین معنی که تراز بازرگانی مثبت جهان اسلام در سال ۱۹۸۲ برابر ۲۶/۵ میلیارد دلار گردیده. آشکار است که این وضعیت در سالهای مختلف متفاوت می باشد زیرا که درآمد اصلی بسیاری از کشورهای عضو وابسته به صادرات تک محصولی است که قیمت آن در بازار بین المللی دائماً در نوسان می باشد.

بهر جهت ارقام تجارت کشورهای مسلمان در مقایسه با کشوری مثل فرانسه که دارای تولید ناخالص ملی بمیزانی بیشتر از کل جهان اسلام است تقریباً بالا است. در فراسه حجم کل واردات و صادرات حدود ۱۰۰ میلیارد دلار می باشد یعنی کمتر از نصف میزان مشابه برای جهان اسلام. بهر حال برای دستیابی به تصویری روشنتر از تجارت جهان اسلام، لازم است که شناسایی دقیقی از تجارت در بین کشورهای مسلمان و تجارت آنها با دیگر کشورها همچنانکه در جداول شماره ۵ و ۶ نشان داده شده صورت پذیرد.

در سال ۱۹۸۱ تجارت خارجی بین کشورهای مسلمان حدود ۱۰ درصد کل تجارت آنها بوده در صورتیکه در بسیاری از کشورهای اصلی حجم چنین تجارتی تقریباً صفر بوده است. از اینرو میتوان ارقام کلی تجارت جهان اسلام با دیگر کشورهای جهان را در سال ۱۹۸۱ در حدود ۲۶۷ میلیارد دلار برای صادرات و ۱۷۱ میلیارد دلار برای واردات تخمین زد. ارقام تجارت داخلی بترتیب ۲۷ میلیارد و ۲۳ میلیارد دلار می باشند.

عمده مازاد تراز بازرگانی در گروه کشورهای عربی می باشد. در واقع ۶۶/۶ درصد کلیه واردات جهان اسلام توسط

جدول شماره ۳ (۱)

تقسیم نیروی انسانی به تفکیک بخشهای اقتصادی در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۹۸۱

نام کشور	جمعیت فعال اقتصادی	درصد از کل جمعیت	درصد شاغل در بخش کشاورزی	درصد شاغل در بخشهای صنعت و خدمات	درصد شاغل در بخش خدمات	درصد باسواد
اندونزی	۵۱۳۶۰۰۰	۳۴/۱	۶۶	۲۳	۱۱	۶۲
بنگلادش	۳۰۷۹۵۰۰۰	۳۴/۴	۷۴	۱۱	۱۵	۲۶
پاکستان	۲۴۱۲۰۰۰۰	۲۸/۵	۵۷	۲۰	۲۳	۲۶
ترکیه	۱۹۱۳۷۰۰۰	۴۱/۳	۵۳	۱۳	۳۴	۶۰
ایران	۱۰۹۰۳۰۰۰	۲۷/۷	۳۹	۳۴	۲۷	۵۰
افغانستان	۵۴۵۸۰۰۰	۳۳/۴	۷۹	۸	۱۳	۲۰
مالزی	۴۹۱۳۰۰۰	۳۴/۱	۴۷	۱۸	۳۵	۶۰
برونی	۶۰۰۰۰	۳۰/۰°	۶۰°	۱۰°	۳۰°	۵۰°
مالدیو	۴۸۰۰۰	۳۰/۰°	۸۰	۱۰°	۱۰°	۳۶
مجموع کشورهای آسیایی	۱۴۶۷۹۴۰۰۰	۳۲/۵	۶۲/۴	۱۸/۸	۱۸/۸	۴۴/۷

جدول شماره ۳ (۲)

نام کشور	جمعیت فعال اقتصادی	درصد از کل جمعیت	درصد شاغل در بخش کشاورزی	درصد شاغل در بخشهای صنعت و بازرگانی	درصد شاغل در بخش خدمات	درصد باسواد
اوگاندا	۵۵۵۸۰۰۰	۴۰/۸	۸۳	۶	۱۱	۵۲
کامرون	۳۹۸۰۰۰۰	۴۶/۰	۸۳	۷	۱۰	۳۴
مالی	۳۸۱۶۰۰۰	۵۳/۳	۷۳	۱۲	۱۵	۱۰
بورکینافاسو	۳۷۵۳۰۰۰	۵۲/۹	۸۱	۱۳	۶	۵
سنگال	۲۳۹۰۰۰۰	۴۱/۱	۷۴	۱۲	۱۴	۱۰
نیجر	۱۶۹۸۰۰۰	۲۹/۱	۹۰	۴	۶	۱۰
گینه	۲۲۸۲۰۰۰	۴۴/۳	۸۲	۱۱	۷	۲۰
چاد	۱۷۳۸۰۰۰	۳۸/۲	۸۵	۷	۸	۱۵
سیرالئون	۱۳۲۵۰۰۰	۳۷/۱	۶۵	۱۹	۱۶	۱۵

دنیاله جدول شماره ۳ (۲)

۳۰	۲۰	۲۰	۶۰	۳۷/۰	۱۳۳۹۰۰۰	بنین
۱۲	۵	۱۸	۷۷	۵۸/۰	۳۶۰۰۰۰	گامبیا
۲۰	۱۰°	۸°	۸۲	۳۰/۳	۱۷۶۰۰۰	گینه بیسائو
۶۵	۵	۳۰	۶۵	۴۷/۰	۲۳۶۰۰۰	گابن
۱۵	۵°	۸°	۸۷	۳۶/۰	۱۳۳۰۰۰	کومرو
مجموع کشورهای						
۲۴/۵	۱۰/۵	۱۰/۳	۷۹/۲	۴۲/۶	۲۸۸۱۱۱۰۰۰	آفریقای

جدول شماره ۳ (۳)

نام کشور	جمعیت فعال اقتصادی	درصد از کل جمعیت	درصد شاغل در بخش کشاورزی	درصد شاغل در بخشهای صنعت و بازرگانی	درصد شاغل در بخش خدمات	درصد باسواد
مصر	۱۲۱۲۴۰۰۰	۲۷/۹	۵۰	۳۰	۲۰	۴۴
مراکش	۵۵۴۳۰۰۰	۲۶/۸	۵۲	۲۱	۲۷	۲۸
الجزایر	۴۳۴۷۰۰۰	۲۲/۲	۳۳	۴۰	۲۷	۳۵
سودان	۵۸۴۴۰۰۰	۳۰/۹	۷۲	۱۰	۱۸	۳۲
عراق	۲۳۱۶۰۰۰	۱۷/۱	۴۲	۲۶	۳۲	۷۰
حجاز	۲۳۹۵۰۰۰	۲۵/۷	۶۰	۱۵	۲۵	۲۵
سوریه	۲۳۸۱۰۰۰	۲۵/۶	۳۳	۳۱	۳۶	۵۸
تونس	۱۵۶۵۰۰۰	۲۴/۰	۳۵	۳۲	۳۳	۶۲
یمن شمالی	۱۸۶۷۰۰۰	۳۸/۱	۸۰	۸	۱۲	۶۰
سومالی	۱۸۶۷۰۰۰	۳۸/۱	۸۰	۸	۱۲	۶۰
اردن	۸۰۰۰۰۰	۲۳/۸	۳۰	۲۰	۵۰	۷۰
لیبی	۱۷۷۶۰۰۰	۲۵/۰	۲۰	۳۰	۵۰	۶۰
لبنان	۶۹۶۰۰۰	۲۵/۹	۱۷	۲۷	۵۶	۷۵
یمن جنوبی	۴۹۰۰۰۰	۲۴/۱	۴۴	۲۸	۲۸	۴۰
موریتانی	۵۱۱۰۰۰	۳۰/۴	۵۷	۱۴	۲۹	۱۷
کویت	۳۷۱۰۰۰	۲۵/۴	۲	۳۴	۶۴	۶۰
عمان	۲۳۶۰۰۰	۲۵/۷	۶۶	۱۰	۲۴	۲۰

امارات متحده

۵۶	۷۰	۲۵	۵	۲۵/۰°	۳۱۶۰۰۰°	عربی
۲۰	۳۰	۷	۶۳°	۲۰/۰°	۶۶۰۰۰°	جیبوتی
۴۰	۷۰	۲۵	۵	۲۵/۰°	۸۲۰۰۰°	بحرین
۴۰	۷۰	۲۰	۱۰	۲۵/۰°	۶۵۰۰۰°	قطر
مجموع کشورهای						
۴۲/۷	۲۵/۷	۲۴/۱	۵۰/۲	۲۵/۵	۴۴۴۲۷۰۰۰	عربی
۴۲/۲	۱۹/۲	۱۸/۷	۶۲/۱	۳۱/۸	۲۲۰۰۳۲۰۰۰	مجموع کل
کشورهای عضو سازمان						

بالغ بر ۱۰۵/۸ میلیارد دلار می‌باشد که ۳۶ درصد آن بتنهايي به عربستان سعودی تعلق دارد از بين این ۱۵ کشور، ۱۰ کشور صادرکننده نفت می‌باشند: ۵ کشور باقیمانده از فزونی جزئی صادرات بر واردات برخوردارند که میزان آن سال به سال دستخوش نوسان بوده و حتی ممکن است در سالهای آتی منفی گردد.

در سال ۱۹۸۲، ۳۰ کشور که تراز بازرگانی منفی داشتند با کسری تراز بازرگانی بمیزانی متجاوز از ۱۳۲ میلیارد دلار که حقیقتاً رقم بزرگی می‌باشد مواجه بوده‌اند.

با نظر به نسبت تراز بازرگانی به کل واردات BPI، تقارن بین کشورهای مسلمان بیشتر نمایان می‌گردد. در حقیقت به سه گروه مجزا در سال ۱۹۸۲ میتوان اشاره نمود:

الف) کشورهای که تراز مثبت بازرگانی بانسبتی بیش از ۲۰ درصد داشتند (۱۱ کشور):

برونی، مالدیو، گابن، بحرین، اوگاندا، قطر، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، لیبی، گینه، اندونزی و الجزایر.

ب) کشورهای که کم و بیش دارای موازنه بازرگانی خارجی بوده‌اند یعنی نسبتی بین مثبت و منفی ۲۰ درصد، (۹ کشور):

گروه کشورهای عربی انجام شده در صورتیکه متجاوز از ۷۰/۷ درصد کل صادرات از این گروه صورت پذیرفته است. مازاد کل گروه کشورهای عربی ۲۷/۵ میلیارد دلار است.

تجارت کشورهای آسیایی دارای موازنه بیشتری است. این کشورها ۳۰/۸ درصد کل واردات و ۲۷/۳ درصد کل صادرات جهان اسلام را صورت می‌دهند. کل واردات کشورهای آفریقایی تنها ۲/۶ درصد واردات جهان اسلام را صورت می‌دهند. کل واردات کشورهای آفریقایی تنها ۲/۶ درصد واردات جهان اسلام و کل صادرات حتی از این مقدار نیز کمتر است (۲ درصد). تجارت کلیه کشورهای آفریقایی بمیزان زیادی از عدم توازن برخوردار است و واردات بمیزان زیادی بین حدود ۱۶ درصد از صادرات بیشتر است.

بزرگترین رقم واردات که از آن عربستان سعودی است تقریباً یک پنجم کل مجموع واردات و صادرات آن یک سوم صادرات جهان اسلام می‌باشد. وضع است که این امر به لحاظ صادرات نفت آن کشور که از سال ۱۹۸۱ کاهش یافته است.

در بین ۴۵ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی تنها ۱۵ کشور تراز بازرگانی تجارت خارجی مثبت دارند که مبلغ آن

• آمار برآورد شده.

جمهوری اسلامی ایران، افغانستان، مالزی، سومالی، موریتانی، کویت، بحرین، اوگاندا و کامرون. (ج) ۲۴ کشور دیگر که وضعیت آنها حقیقتاً وخیم بوده زیرا که واردات آنها بمیزان زیادی از صادراتشان با نسبتی بیش از منفی ۲۰ درصد تجاوز نموده است.

وضعیت خصوصاً در کشورهای بزرگتر مانند: بنگلادش، پاکستان، ترکیه، مراکش و سودان دشوارتر میباشد. این کسریهای تراز بازرگانی تا مدتی بواسطه پرداخت به کارگران خارجی و باز پرداخت وامها میباشد. بهرحال کسریهای تراز بازرگانی نمیتوانند بدون اینکه منجر به آسیبهای عمده به اقتصاد و تنزل استاندارد سطح زندگی گردند، برای مدت زیادی ادامه یابند.

جدول شماره ۴ (۱)

تجارت در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۹۸۲ (میلیون دلار)

نام کشور	کل واردات کل صادرات	تراز بازرگانی	تراز نسبت به واردات (درصد)	صادرات-واردات (درصد)
اندونزی	۱۶۸۵۹	۲۲۲۹۴	۵۴۳۵	۳۲/۲
بنگلادش	۲۲۸۴	۷۶۵	-۱۵۱۶	-۶۶/۵
پاکستان	۵۳۹۶	۲۴۰۳	-۲۹۹۳	-۵۵/۵
ترکیه	۸۸۱۲	۵۶۸۵	-۳۱۲۷	-۳۵/۵
ایران	۱۸۱۱۹	۱۷۷۷۶	-۳۴۳	-۱/۹
افغانستان	۶۹۵	۷۰۸	۱۳	۱/۹
مالزی	۱۲۴۱۰	۱۲۰۴۳	-۳۶۷	۳/۰
برونی	۵۲۰	۳۳۰۰	۲۷۸۰	۵۳۴/۶
مالدیو	۵	۱۶	۱۱	۲۲۰/۰
مجموع	۶۵۱۰۰	۶۴۹۹۰	-۱۱۰	-۰/۲

کشورهای ۳۰/۸ درصد ۲۷/۳ درصد آسیایی

آمریکا) و همچنین بهره‌ای را که باید برای بدهیها پرداخت شود در سال ۱۹۸۲ ارائه میدهد. ارقام موجود برای ۳۴ کشور کل بدهی را بمیزان ۱۷۰ میلیارد دلار و با هزینه‌ای معادل ۶ میلیارد دلار نشان میدهد. بدهی کل بیش از دو برابر ارزش کل واردات کشورهای تحت بررسی در سال ۱۹۸۲ بوده است.

جدول شماره ۴

(۲)

نام کشور	کل واردات کل صادرات	تراز بازرگانی	تراز نسبت به واردات (درصد)
اوگاندا	۲۷۰	۳۰۰	۱۱/۱
کامرون	۱۲۰۵	۹۹۸	-۱۷/۲
مالی	۳۳۲	۱۴۶	-۵۶/۰
بورکینافاسو	۳۴۶	۵۶	-۸۳/۸
سنگال	۹۷۴	۴۷۷	-۵۱/۰
نیجر	۴۴۲	۳۳	-۹۲/۵
گینه	۳۱۰	۴۱۰	۳۲/۳
چاد	۱۰۹	۵۸	-۴۶/۸
سیرالئون	۲۹۸	۱۱۰	-۰۶۳/۱
بنین	۴۴۰	۳۵	-۹۲/۰
گامبیا	۹۷	۴۴	-۵۴/۶
گینه بیسائو	۵۰	۱۲	-۷۶/۰
گابن	۷۲۴	۱۲۶۱	۱۹۸/۵
کومرو	۳۲	۱۶	-۵۰/۰
مجموع	۵۶۲۹	۴۸۵۷	-۱۳/۷

کشورهای ۲/۶ درصد ۲ درصد

آفریقایی

جدول شماره ۴ (۳)

نام کشور	کل واردات کل صادرات	تراز بازرگانی	تراز نسبت به واردات (درصد)
مصر	۹۰۷۸	۳۱۲۰	-۶۵/۶
مراکش	۴۳۱۵	۲۰۵۹	-۵۲/۳
الجزایر	۱۰۷۵۴	۱۳۱۸۱	۲۲/۶
سودان	۱۲۸۵	۴۹۹	-۶۱/۲
عراق	۱۹۹۰۰	۱۰۲۳۰	-۴۸/۶
حجاز	۴۰۶۵۴	۷۹۱۲۳	۹۴/۶

این تصویر اقتصادی بدون نظری به بدهی خارجی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی کامل نخواهد بود. جدول شماره ۵ کل بدهی جاری کشورهای عضو (به دلار

جدول شماره ۵ (۲)				سوریه	۴۰۱۵	۲۰۲۶	-۱۹۸۹	-۴۹/۵
نسبت بدهی به صادرات (درصد)	بهره سالانه	کل بدهی خارجی	نام کشور	تونس	۳۲۹۴	۱۶۶۰	-۱۳۳۴	-۴۰/۵
				يمن شمالی	۱۶۰۰	۱۵	-۱۵۸۵	-۹۹/۱
			اوگاندا	سومالی	۲۲۱	۱۸۵	-۳۶	-۱۶/۳
			کامرون	اردن	۳۲۴۱	۷۵۳	-۲۴۸۸	-۷۶/۸
			مالی	لیبی	۹۵۰۰	۱۳۹۵۱	۴۴۵۱	۴۶/۹
			بورکینافاسو	لبنان	۳۸۰۰	۹۰۰	-۲۹۰۰	-۷۶/۳
			سنگال	يمن جنوبی	۱۸۰۰	۷۰۰	-۱۱۰۰	-۶۱/۱
			نیجر	موریتانی	۲۷۳	۲۳۲	-۴۱	-۱۵/۰
			گینه	کویت	۹۱۰۰	۹۸۷۰	۷۷۰	۸/۵
			چاد	عمان	۲۶۸۲	۴۴۲۱	۱۷۳۹	۶۴/۸
			سیرالئون	امارات	۹۴۱۹	۱۶۸۳۳	۷۴۱۴	۷۸/۷
			بنین	متحدہ عربی				
			گامبیا	جیبوتی	۱۱۵	۵۰	-۶۵	-۵۶/۵
			گینه بیسائو	بحرین	۳۷۲۰	۳۷۸۹	۵۹	۱/۶
			گابن	قطر	۱۹۴۹	۴۲۵۲	۲۳۰۳	۱۱۸/۲
			کومرو	مجموع	۱۴۰۷۲۵	۱۶۸۱۴۹	۲۷۴۲۴	۱۹/۵
			مجموع کشورهای آفریقایی	کشورهای عربی	۶۶/۶	۷۰/۷ درصد		
				مجموع کل کشورهای عضو سازمان	۲۱۱۴۵۴	۲۳۷۹۹۶	۲۶۵۴۲	۱۲/۶

جدول شماره ۵ (۳)			
نسبت بدهی به صادرات (درصد)	بهره سالانه	کل بدهی خارجی	نام کشور
			مصر
			مراکش
			الجزایر
			سودان
			سوریه
			تونس
			يمن شمالی
			سومالی
			اردن
			لبنان
			يمن جنوبی
			موریتانی
			عمان
			جیبوتی
			مجموع کشورهای عربی
			مجموع کل

جدول شماره ۵ (۱)			
بدهی خارجی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۹۸۲ (میلیون دلار)			
نام کشور	کل بدهی جاری	بهره سادانه	نسبت بدهی به صادرات (درصد)
اندونزی	۳۰۷۴۰/۵	۱۱۶۰/۴	۱۳۷/۹
سنگلادش	۶۹۶۶/۵	۴۸/۳	۹۱۴/۵
پاکستان	۱۱۸۲۰/۵	۲۱۲/۸	۶۹۱/۹
ترکیه	۱۸۰۰۱/۵	۸۰۱/۸	۳۱۶/۶
ایران
افغانستان
مالزی	۹۳۵۳/۰	۴۷۸/۹	۷۷/۷
برونی
مالدیو	۶۱/۶	۰/۸	۳۸۵/۰
مجموع کشورهای آسیایی	۷۶۹۷۳/۱	۲۷۰۳/۰	۱۱۸/۴

(ه) فقط برای کشورهایی که آمار آنها موجود است.